

УДК: 336.015 (075.8)

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

PECULIARITIES OF ASSESSMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES' CREDIT WORTHINESS

БОРОДІНОВА А.Ю., ГАЛІЧЕНКО Т.В.*

Харківський національний технічний університет
сізьського господарства імені Петра Василенка

В статті визначені особливості методик оцінювання кредитоспроможності сізьськогогосподарських підприємств та їх удосконалення.

В Україні реалізується уніфікований підхід щодо формування інтегрального показника фінансового стану позичальника, який направлений, на аналіз фінансових показників і не враховує нефінансову інформацію.

Також особливістю сучасних методик є орієнтація на проведення ретроспективного аналізу фінансово-господарської діяльності позичальника на підставі фінансової звітності підприємства.

Тому, методики оцінки кредитоспроможності потребують вдосконалення, врахування додаткових критеріїв оцінки, таких як нефінансові чинники, а також оцінювання майбутньої кредитоспроможності позичальника.

Ключові слова: кредитоспроможність, позичальники, сізьськогогосподарські підприємства.

The article describes the features of methods for assessing the credit worthiness of agricultural enterprises and their improvement.

In Ukraine, a unified approach to the formation of an integral indicator of the financial condition of the borrower, aimed at the analysis of financial indicators and does not take into account non-financial information.

Also, the feature of modern techniques is the orientation to conduct a retrospective analysis of the financial and economic activities of the borrower based on the financial statements of the enterprise.

Therefore, methods for assessing credit worthiness require the improvement, taking into account additional evaluation criteria, such as non-financial factors, as well as assessing the future borrower's credit worthiness.

Key words: credit worthiness, borrower, agricultural enterprises.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сізьське господарство є кредитомісткою галуззю і її нормальне функціонування без кредитних ресурсів практично неможливе. Це зумовлено специфікою сізьського господарства; нестачею вільних фінансових коштів; високою капіталомісткістю і порівняно низькою фондовідачею; сезонністю виробництва та значною тривалістю виробничого циклу; залежністю від природно-кліматичних умов; порівняно малими розмірами підприємств аграрного сектору, що робить їх менш конкурентоспроможними на ринку коротко- і довгострокових кредитів [2].

Основним критерієм у формуванні кредитних відносин між комерційним банком і позичальником є кредитоспроможність підприємства. Недосконалість методик щодо оцінювання кредитоспроможності позичальників може знизити ефективність кредитної діяльності як для банку, через збільшення ризиків неповернення боргу внаслідок неплатоспроможності позичальників, так і для сізьськогогосподарських підприємств, через обмеженість доступу до кредитних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансові проблеми підприємств вивчали відомі вітчизняні вчені О. Гудзь, М. Дем'яненко, П. Стецюк, І. Школьник та багато інших дослідників. Поряд з тим, питання оцінювання кредитоспроможності сізьськогогосподарських підприємств, залишаються актуальними.

* Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз сучасних методик оцінювання кредитоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначення кредитоспроможності наведено у Положенні про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями: «Кредитоспроможність – наявність у боржника передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки» [6].

При цьому кожен комерційний банк розробляє внутрішнє положення про порядок оцінки фінансового стану позичальника, в якому зобов'язаний врахувати основні показники, встановлені Положенням НБУ та обґрунтовує і визначає методику врахування додаткових показників, необхідних при формуванні резерву для відшкодування втрат за кредитними операціями та мінімізації ризиків від неповернення боргу через неплатоспроможність позичальників.

У практиці оцінки кредитоспроможності позичальників в Україні реалізується уніфікований підхід щодо формування інтегрального показника фінансового стану позичальника із застосуванням дискримінантних моделей для різних видів діяльності суб'єктів підприємницької діяльності у різних системах бухгалтерського обліку та звітності.

Інтегральний показник фінансового стану позичальника – юридичної особи обчислюється в результаті зважування визначеної комбінації фінансових коефіцієнтів із застосуванням багатофакторної дискримінантної моделі [8].

Положення передбачає різні моделі розрахунку інтегрального показника для підприємств з урахуванням виду економічної діяльності.

Модель розрахунку інтегрального показника позичальника – юридичної особи для підприємств сільського господарства, що використовують загальну систему бухгалтерського обліку та фінансової звітності враховує такі показники: коефіцієнт фінансової незалежності, який показує ступінь залежності підприємства від позикових джерел фінансування; коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом, який відображає рівень фінансування необоротних активів за рахунок власного капіталу підприємства; коефіцієнт рентабельності власного капіталу, який характеризує ефективність використання капіталу підприємства, інвестованого власниками; коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовими результатами від операційної діяльності до оподаткування та здійснення витрат, пов'язаних із запозиченнями; коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовими результатами від звичайної діяльності до оподаткування, здійснення фінансових витрат та нарахування амортизації; коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком; коефіцієнт оборотності оборотних активів, який характеризує ефективність використання оборотних активів підприємства [3].

Клас позичальника – юридичної особи визначається залежно від значення інтегрального показника за останній звітний період. Положенням передбачено вісім рейтингових класів позичальника.

Нами було розраховано інтегральний показник фінансового стану приватного сільськогосподарського підприємства «Нива» Вовчанського району Харківської області на підставі даних фінансової звітності підприємства за 2018 рік:

$$Z = 1,3 \times 0,87 + 0,03 \times 16,9 + 0,001 \times 0,45 + 0,61 \times 0,17 + 0,75 \times 0,16 + 2,5 \times 0,14 + 0,04 \times 0,88 - 0,2 = 2,04$$

Згідно з одержаним значенням Z-показника, відповідно до Положення [6], ПСП «Нива» за рейтингом позичальника належить до 1 класу – підприємства з найвищою кредитоспроможністю. Воно має усі підстави на встановлення з комерційними банками надійних відносин і може розраховувати на одержання кредитів.

Інтегральний показник позичальників-підприємств інших галузей включає дещо інший набір показників. При цьому до підприємств кожної галузі до кожного коефіцієнту використовується свій вагомий параметр. Так, якщо до підприємств сільського господарства до коефіцієнту фінансової незалежності використовується параметр 1,3, то до підприємств переробної промисловості до того ж коефіцієнта – 0,95, до коефіцієнту рентабельності продажу

за фінансовими результатами від звичайної діяльності до оподаткування до підприємств сільського господарства використовується параметр 0,61, то до підприємств торгівлі – 0,16 [3].

Таким чином, розглянута нами методика, направлена, на аналіз фінансових показників (платоспроможність, ліквідність, рентабельність) і не враховує нефінансову інформацію - кредитну історію позичальника, рівень менеджменту, відповідальність та репутацію керівника та її вплив на якість потенційної позики.

Також особливістю сучасних методики на основі визначення інтегрального показника фінансового стану, є орієнтація на проведення ретроспективного аналізу фінансово-господарської діяльності позичальника на підставі фінансової звітності підприємства за декілька попередніх звітних періодів [3]. Розглянута нами методика не враховує такий важливий показник, як очікуваний грошовий потік, який дає можливість оцінити майбутню платоспроможність позичальника. Таким чином в методиках відсутній фінансовий прогноз.

Дослідження фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, свідчить про те, що вони в основному працюють за рахунок власних ресурсів, які нині за питомою вагою є значними, проте недостатніми для самофінансування. Обмеженість власних коштів змушує аграрні підприємства розвивати відносини з комерційними банками й іншими учасниками фінансового ринку [4].

Висновки. Недосконалість методик оцінювання кредитоспроможності позичальників знижує ефективність кредитної діяльності як для банку, так і для підприємств, через обмеженість доступу до кредитних ресурсів.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на вдосконалення методик оцінки кредитоспроможності позичальників, які б враховували додаткові критерії оцінки, такі як нефінансові (якісні) чинники, а також оцінювання майбутньої кредитоспроможності позичальника.

Література.

1. **Гудзь О.Є.** Модернізація банківської кредитної політики при обслуговуванні агроформувань / **О.Є. Гудзь** // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2012 – Вип. 126. – С. 10-18.
2. **Малій О.Г.** Аналіз сучасної системи кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств в Україні / **О.Г. Малій** // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2018 – Вип. 191 – С. 285-297.
3. **Малій О.Г.** Використання багатофакторного дискримінантного аналізу в процесі оцінювання кредитоспроможності / **О.Г. Малій** // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: «Міськдрук», ХНТУСГ, 2017. – Вип. 185. – С. 259-268.
4. **Малій О.Г.** Кредит як джерело фінансування агробізнесу / **О.Г. Малій** // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2016 – Вип. 172. – С. 132-141.
5. Матеріали офіційного сайту Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
6. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: Затверджено Постановою Правління НБУ від 25.01.2012 № 23 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0474-0016>.
7. **Стецюк П.А.** Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: Монографія / **П.А. Стецюк**. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.
8. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник / За заг. ред. **І.О. Школьник**. – К.: «Центр учбової літератури», 2016. – 368 с.

